

ZRELOST DJETETA ZA ŠKOLU

Kako bi dijete moglo udovoljiti novim zahtjevima treba biti psihofizički zrelo za polazak u školu. Drugim riječima, ako je dijete doseglo optimalan stupanj razvijenosti različitih fizičkih i psihičkih funkcija, veća je vjerojatnost da će ono biti uspješno u svladavanju propisanog nastavnog plana i programa. Kronološka dob kao jedini kriterij uspješnog starta đaka-prvaka pokazao se nedovoljno pouzdanim. Dakle, da bi se dijete što bolje prilagodilo zahtjevima škole, potreban je skladan razvoj svih djetetovih sposobnosti odnosno govorimo o fizičkoj, emocionalnoj, socijalnoj i intelektualnoj zrelosti.

TJELESNA ZRELOST

Tjelesna zrelost je važna s obzirom na svakodnevne napore školskog života. Dijete treba biti u stanju izdržati nove tjelesne napore: nositi torbu, duže pješčiti, sjediti u klupi, za pisanje mu je potrebna usklađenost mišića podlaktice, nadlaktice i šake..., zbog čega treba imati razvijenu muskulaturu i finu motoriku.

Na sistematskom pregledu provjerava se razvijenost osjetilnih organa, naročito vida i sluha. Fizičku zrelost procjenjuje liječnik školske medicine koji na osnovu parametara rasta i razvoja određuje stupanj razvijenosti u odnosu na kronološku dob (mjerjenje visine, težine, određivanje indeksa tjelesne mase, pojava trajnih zuba, mišićna snaga...).

INTELEKTUALNA ZRELOST

Intelektualna zrelost najvažnija je za uspješno učenje, a obuhvaća razvijenost psihičkih funkcija, razvoj govora i jezika, mogućnost koncentracije, razvoj opažanja, pamćenja i učenja.

Bitna je dobra razvijenost govora – dijete mora biti sposobno izraziti misli i potrebe te razumjeti tuđi govor.

Važna je i sposobnost numeričkog poimanja (brojenje, prepoznavanje brojaka, pridruživanje broja količini elemenata, određivanje odnosa među predmetima (veće-manje), zatim razvijenost pažnje, koja je u predškolskoj dobi uglavnom nehotična (spontana), a sada, polaskom u školu, dijete treba imati namjernu pažnju i mogućnost duže koncentracije (hotimična pažnja - svjesno usmjerena i regulirana pažnja povezana s voljnim naporom i svjesno postavljenim ciljem).

Od djeteta koje kreće u školu očekuje se i razvijenost pamćenja koje ovisi o djetetovom interesu, aktivnom stavu i uočavanju logičkih veza.

Važnost se pridaje i prostornoj orijentaciji (gore-dolje, ispod-iznad, lijevo-desno), imenovanje boja, uočavanje sličnosti i razlika.

EMOCIONALNA ZRELOST

Emocionalna zrelost podrazumijeva djetetovu spremnost i sposobnost odgađanja zadovoljenja svojih potreba, sposobnost razumijevanja da ne može u svemu uspjeti odmah i iz prvog pokušaja, ali ne i odustajanje, već ulaganje dodatnog napora i traženje pomoći vršnjaka ili odrasle osobe.

Emocionalna zrelost pretpostavlja određeni stupanj emocionalne inteligencije, primjerenost emocionalne reakcije i emocionalnu kontrolu.

Emocionalna inteligencija uključuje sposobnost prepoznavanja i razumijevanja vlastitih osjećaja, ali i osjećaja drugih ljudi te razumijevanje razloga njihovih osjećaja. Vrlo je važna u školi, čini osnovu za stvaranje iskrenih prijateljstava i dobro snalaženje prilikom suočavanja sa svakodnevnim izazovima.

Koje ponašanje pokazuje emocionalnu inteligenciju? Npr. dijete tješi nekoga tko je tužan, nudi pomoć ozlijeđenome, nekoga tko izgleda loše/tjeskobno/tužno pita osjeća li se dobro ili nudi pomoć. U dječjem svijetu to može značiti da će pozvati roditelja ili neku drugu odraslu osobu u pomoć, tužnome djetetu pružiti svoju igračku, pomilovati nekoga tko plače po kosi... Na neki način, dijete će kopirati svoje roditelje i njihove postupke kada je ono samo tužno ili u nevolji.

Sposobnost prepoznavanja vlastitih osjećaja možete provjeriti a način da upitate dijete kako se osjeća u situaciji koja ga je naljutila, rastužila, razveselila, uplašila...? Ili kako bi se osjećao kada bi mu netko uzeo i potrgao igračku ili olovku? Neka dijete pokuša verbalizirati osjećaj, naravno, uz vašu pomoć i poticaj. Je li te to rastužilo? Razljutilo? Vidjet ćete slaže li se ili ne, ako se ne slaže, može li samo prepoznati i izreći osjećaj?

Isto tako, emocionalna zrelost pretpostavlja da su djetetove **emocionalne reakcije primjerene situaciji**. Od djeteta se očekuje da na prihvatljiv način reagira na uskraćivanje nekih želja i potreba, odnosno da je razvilo odgovarajuću **emocionalnu kontrolu**.

Škola je mjesto gdje se većina djece prvi put susreće s vrednovanjem, ocjenjivanjima, pohvalama, ali i kritikama. Od djeteta se očekuje da zna neke osjećaje prikriti ili izraziti s manje intenziteta nego što su doživljene (posebice bijes, srdžba) tako da budu prihvatljive okolini. Bitno je da dijete ima određenu razinu tolerancije na frustraciju. To će mu omogućiti da ustraje u učenju i onda kad mu baš nije zanimljivo ili ugodno. Primjerice, ako dijete potrga bratovu igračku jer se je posvađalo s roditeljima, objasnite mu da je u redu biti ljut, ali ne smije zbog toga povrijediti drugu osobu.

Kako vi kao roditelj možete pomoći u razvoju emocionalne zrelosti vašeg djeteta?

Potičite *razgovor o iskustvima ili situacijama u kojima se pojavljuju osjećaji*; skupite fotografije lica iz novina te upitajte dijete što osjeća ta osoba. Ako dijete ne želi ili ne može odgovoriti na to pitanje, pokušajte pitanjem: Pokaži mi nekoga tko je veseo/tužan/ljut itd. Ako dijete može prepoznati i imenovati osjećaj, upitajte ga što bi moglo tu osobu sa fotografije učiniti tužnom/veselom/ljutom?

Možete igrati igru *zamišljenih situacija*: one se odnose na različite "scenarije" koje možete osmisliti kako bi razgovarali s djetetom o osjećajima (npr. Ivan se igra. Gradi toranj od kocaka. Dolazi Maja i sruši ga. Što misliš, kako se Ivan osjeća?

Rješavanje problema razgovorom se odnosi na razgovor o uspješnom rješavanju nekih prošlih

situacija i na to kako se iskustva iz prethodnih situacija mogu primijeniti u rješavanju novih situacija. (npr. Kad si bila nova u vrtiću, djeca su dolazila do tebe i razgovarala s tobom pa će tako biti i u školi).

Također, dajte djetetu do znanja da ćete mu uvijek biti na raspolaganju za razgovor o školi i da je učiteljica također uvijek tamo, spremna pomoći. Isto tako, ukoliko je moguće, organizirajte susret i upoznavanje djece s kojima će biti vaše dijete u razredu.

SOCIJALNA ZRELOST

Usko je povezana s emocionalnom zrelošću; odnosi se na usvajanje i prilagodbu na moralne i društvene norme. Socijalna zrelost uključuje vještine komunikacije u razredu, sklapanja i održavanja prijateljskog odnosa s djecom i odraslima te prihvaćanje učitelja kao osobe od povjerenja. Njen vrlo važan dio je i sposobnost odvajanja od roditelja i samostalnog funkcioniranja djeteta u zahtjevima školskog života.

Kako vi kao roditelj možete pomoći u razvoju socijalnih kompetencija?

Budući da bi dijete pri polasku u školu trebalo biti samostalno u brizi za sebe, potičite stvaranje radnih navika, primjerenih dobi djeteta – neka samostalno posprema igračke, odijeva se, održava higijenu, hrani, posprema krevet i sl. Bitno je da dijete čim više toga uradi samo jer na taj način stječe sigurnost u sebe i ponosno je jer je samo nešto učinilo. Ukoliko radimo nešto umjesto njega, dijete gubi interes za tu aktivnost. Isto tako, kod stjecanja radnih navika bitna je dobrovoljnost.

Zatim, budite podrška pri sklapanju prijateljstva s vršnjacima; istraživanja su pokazala da predškolska djeca čiji roditelji organiziraju neformalna druženja za njih i njihove vršnjake nemaju samo mnogo veći krug poznanika, nego i razvijenije socijalne vještine. Također, djeca čiji roditelji organiziraju druženja uskoro nauče slijediti njihov primjer i sami si počnu širiti krug prijatelja. Budite primjer vlastitoj djeci; negujte vaša prijateljstva, cijenite prijatelje.

Vašem djetetu možete pomoći i razgovorom: u slučaju konflikta s vršnjacima, može ga uputiti na razlikovanje dobrog i lošeg na primjeru. Također, razgovarajte o nekoj situaciji ili je odglumite kao dio igre. Prednost igre je što dijete ima priliku razmisliti o svojoj reakciji, a vi ste tu da mu pomognete. Npr. Dijete želi igračku kojom se igra drugo dijete. Pomoću lutaka odglumite scenarij: Ovo je Ivan. On se igra ovim autićem. Sad bi i Marko htio doći na red jer se Ivan već dugo igra s tim autićem. Što bi mu Marko mogao reći? Još primjera: isprike zbog slučajnog rušenja tornja s kockama, uključivanje u igru...

KAKO RODITELJI MOGU POMOĆI U UČENJU OBRAZOVNIH SADRŽAJA

- GLASOVI

Da bi dijete moglo bez problema u školi usvojiti čitanje, potrebno je da prethodno, u predškolskom periodu, usvoji **predčitačke vještine**. One se odnose na: slušanje pjesmica i priča, razumijevanje onog što mu se priča/čita, pojam tiska (uočavanje razlike između tiska i slika, prepoznavanje prednje i stražnje knjige, djetetova sposobnost da pokaže vrh stranice, uočavanje

činjenice da čitamo slijeva nadesno), spremnost na igru sastavljanjem i rastavljanjem riječi, uživanje u rimi, spoznaja o vezi između glasa i dogovorenog znaka za taj glas - slovo. Razvijenosti predčitačkih vještina doprinosi kvalitetno djetetovo okruženje. Roditelji već od ranije mogu pomoći razvoju predčitačkih vještina listanjem knjiga, čitanjem priča i bajki.

Uz to, neke od igara kao priprema za čitanje, uz razgovor, čitanje, prepričavanje jesu „Dopuni riječ” (roditelj izgovori prvi slog i baci lopticu djetetu koje treba završiti riječ npr. Ma – ma, ba – ka), govorne igre (Što sve u ovoj prostoriji počinje na glas s? Nabroji tri životinje koje počinju na glas m? Što sve možemo kupiti u trgovini na glas k?), “Reci rečenicu na drugi način”, “Koje glasove čuješ u riječi mačka?” “Koju riječ čuješ kada kažem m-a-č-k-a?”

- SLOVA

Grafomotorika je sposobnost držanja olovke i pisanja, odnosno motorička sposobnost pisanja slova. O njoj najčešće govorimo prije djetetova polaska u školu. Da bi dijete kasnije moglo uspješno svladati vještinu pisanja, prvo mora proći kompletan motorički razvoj koji započinje razvojem grube motorike: sjedenje, puzanje, hodanje, penjanje, trčanje, slaganje kocki, igre loptom.... Zatim se taj proces nastavlja razvojem fine motorike koja se odnosi na fine pokrete ruku i šaka: prvo hvatanje cijelom šakom, a zatim kažiprstom i palcem.

Da bi dijete uspješno svladalo vještinu pisanja slova potrebno je prije toga:

- odrediti dominantnu ruku (ruku koju će koristiti za pisanje) - do pete godine dijete će pokazati sklonost korištenju jedne ruke u većini aktivnosti, pustite ga da samo odluči o tome u kojoj će ruci držati olovku i nemojte mu silom nametati korištenje desne ruke, odnosno nemojte pokušavati od ljevaka napraviti dešnjaka
- svladati pravilno držanje olovke
- držanje tijela u pravilnom položaju
- imati vizualnu predodžbu zadatka
- savladati crtanje prepoznatljivih crteža
- bojati unutar zadanih okvira
- precrtavati oblike (krug, kvadrat, trokut..)

Za razvoj svih ovih vještina (fine motorike) veoma su važne igračke različitih oblika i konstrukcija, knjige, olovke, igračke na navijanje pomoću kojih dijete razvija vještine poput hvatanja, držanja i ispuštanja, prebacivanje iz ruke u ruku, slaganje kocki, puzzli ili drugih oblika, ubacivanje predmeta u posude s otvorima te hvatanje sitnih predmeta palcem i kažiprstom čime se razvija pincetni hvat. Također su važne i sve svakodnevne djetetove aktivnosti poput obuvanja, oblačenja, otkopčavanja i zakopčavanja gumbića, odlaganja jakne na vješalicu, samostalnog hranjenja, odmatanja bombona, vezivanja cipela, listanja knjige, brisanja krpom i sl., koje se možda roditeljima na prvi pogled čine nevažnima, međutim, uvelike pomažu djetetu u savladavanju korisnih vještina koje će na važnosti dobiti upravo prilikom polaska u školu.

Pripremne aktivnosti i igre: crtanje/slikanje, bojanje (vježbanje pokreta gore – dolje, lijevo – desno), kopiranje preko već povučenih ili istočkanih linija raznih vrsta, spajanje točkica u crtež.

- BROJKE

Tijekom predškolskog perioda života djetete stječe mnoga znanja koja će mu biti potrebna za razumijevanje matematike. Ta djetetova znanja, iskustva i misaone operacije nazivamo **predmatematičkim vještinama**.

Dijete uči o:

- odnosima u prostoru (unutra-vani, gore-dolje, ispod-iznad)
- odnosima predmeta (veće-manje, lako-teško)
- svojstvima predmeta (crven-plav, tvrd-mekan, topao-hladan)
- količini (jesu li dvije skupine jednake, ili je jedna skupina veća ili manja za jedan)

Predmatematičke vještine moraju biti usvojene prije polaska u školu, a omogućuju djetetu razumijevanje broja, kako bi nesmetano moglo usvajati matematiku.

Dijete prvo mehanički pamti redosljed brojevnih riječi, zatim povezuje svaku brojevnju riječ s količinom (počevši s količinama do četiri), te na kraju predškolskog razdoblja počinje povezivati brojevnju riječ i količinu s pripadajućim brojkom.

Sva ta znanja djetete stječe krećući se prostorom, baratajući predmetima, okrećući ih, uspoređujući ih, uspoređujući njihova svojstva baratanjem, okretanjem, diranjem....